

Posudek

Diplomová práce „Pomoc mužům jako obětem domácího násilí v ČR“.

Autor: Bc. Mgr. Martin Svoboda

Ve své diplomové práci se autor věnuje problematice domácího násilí na mužích, které patří mezi témata u nás zatím málo či nedostatečně výzkumně sledovaná a prakticky ošetřena. Volbu tématu je tedy nutné vyzdvihnout a hodnotit ji pozitivně.

Samotná práce je rozsáhlá a je členěna do několika hlavních oddílů, kdy po úvodu práce, následuje její teoretická část, práce dále pokračuje empirickou analýzou, končí závěrem a seznamem literatury a několik přílohami v rozsahu více než 20-ti stran.

V rámci teoretického oddílu mapuje autor nejprve literaturu a v našem prostředí dostupné prameny k tématu domácího násilí, dále vymezuje tento termín a zaměřuje se na posouzení jednotlivých teoretických přístupů k domácímu násilí z hlediska jejich případné reflexe genderových specifik spolu s tím, že se pokouší odpovědět na otázku, jaká jsou specifika mužů coby obětí domácího násilí a s jakými obavami a překážkami se střetávají etc. Následuje analýza výzkumů a empirických šetření v oblasti domácího násilí, kde si autor klade otázku, zda je možné s určitostí říci, jak často se muži a ženy stávají terčem domácího násilí (viz s. 8). Nechybí ani rozbor legislativy vztahující se k tématu domácího násilí a přehled institucí odpovědných za řešení této problematiky v českém kontextu. V empirické části autor nejprve objasňuje, jakým způsobem vybíral organizace, resp. materiály, které byly podrobeny analýze, obeznámuje se zvoleným metodologickým postupem a provádí vlastní analýzu.

Práce je psaná s intencí přispět k diskusi týkající se problematiky mužů-obětí domácího násilí, ke zpochybnění stereotypu muže-agresora/pachatele a ženy-oběti/terče, případně upozornit na „bílé místo“ v práci organizací orientujících se na oběti domácího násilí.

I když je tato práce bezesporu zajímavá a podnětná (volbou tématu), je podle mne méně zdařilá, pokud jde o uchopení a zpracování tématu. Práce se zabývá tématem domácího násilí, aniž by bylo zřejmé, zda v ní autor sleduje jen a pouze rovinu násilí mezi partnery anebo i mezi dalšími blízkými členy rodiny. V této podle mne nevyjasněné optice interpretuje mnohé zjištěné poznatky a data, kdy není zřejmé, co dané výzkumy sledovaly, zda „jen“ násilí mezi intimními partnery v rámci partnerského soužití v rodině anebo rovněž násilí mezi ostatními členy rodiny, což pak nabízí jejich další možnou interpretaci. Autor, když uvádí výsledky výzkumů, ať domácích nebo zahraničních, nevyjadřuje se nikdy k metodologii těchto výzkumů, nespecifikuje jejich postupy, nezmiňuje, zda se jedná o reprezentativní šetření apod., což považuji za slabinu této části.

Autor se kriticky staví k jednostrannému nahlížení na domácí násilí pouze z feministické perspektivy, které se mohou ocitnout v „pasti“ esencialismu a redukují složitost domácího násilí na schéma muž-pachatel – žena-oběť a na několika místech práce zmiňuje a proklamuje genderově nezatížený a korektní pohled (potažmo výzkumy) na tuto problematiku (viz např. s. 28). Jak autor tento postulát chápe, co v jeho pojetí znamená, jak jej aplikuje do zpracování tématu, mi při čtení práce nebylo příliš jasné. Stačí pro „genderově neutrální“ pohled aplikovat totéž schéma „jen“ s opačným obsazením pohlaví?

Osobně se nedomnívám, že „genderově neutrální“ zpracování tématu může opomíjet některé důležité skutečnosti, například ty, které se vztahují ke kvantifikaci tohoto problému. Autor na straně 32 uvádí zdroje, ze kterých lze získat empirické údaje o výskytu domácího násilí (tedy i v ČR), nicméně v tomto výčtu zcela absentuje zmínka o nejtěžší formě, tj. vraždě či pokusu o vraždu v rámci domácího násilí. Autor může sice oponovat, že tyto informace nejsou veřejně dostupné (jsou v gesci ministerstva vnitra), nicméně je-li tomu tak, pak „tento fakt“ o něčem vypovídá a lze jej kriticky vyhodnotit.

Chápu autorovu snahu nereprodukovat výše zmíněný stereotyp, a tedy i jeho určitý kritický postoj k feministické konceptualizaci tématu domácího násilí, na druhé straně ale může být vznesena (myslím si, že oprávněně) námitka, že určité „rozložení jevu“ může vypovídat o „hlubším“ než jen interpersonálním problému, konfliktu apod., jak se to naopak snaží „neutrálně“ postihnout například metoda CTS (conflict tactics scale).

V této souvislosti považuji za hlavní nedostatek této práce, že autor nevyužil možnost postavit se k tématu domácího násilí z perspektivy critical men's studies, což bych v případě vzniku práce na dané katedře očekávala. V práci sice uvádí některé autory tohoto přístupu (zejména Kimmela), nicméně nereflektuje kriticky například stanovisko Unie otců (uvedené na straně 54), nedomýšlí kriticky mnohá zjištění a poznatky z výzkumů na téma domácího násilí, jakou je třeba neschopnost mužů o násilí na nich v rodině páchaném mluvit na veřejnosti apod., kdy se ukazuje, že určitý typ kultury (formující muže jako ty „silné“, resp. silnější než ženy, jako ty „uzavřené“, co se se svými problémy druhým nesvěřují apod.) se obrací proti jejím „strůjčům“ apod. Badatelé v této oblasti (jako například dále Hearn, Pringl aj.) se nesnaží bagatelizovat násilí páchané na mužích ženami, poukazují však rovněž na četnost násilí páchaného muži na mužích a celé toto téma kriticky vztahují k určité formě fungování soudobých společností našeho kulturního okruhu se zavedeným „pořádkem“ dominance a znevýhodnění jedněch nad druhými. Dále autor kriticky neanalyzuje interpretace zjištění z výzkumů o domácím násilí na mužích u nás, nevyjadřuje se k tomu, z jaké pozice autoři tyto interpretace pronášejí, neboť jimi zastávané pozice a jimi aplikovaná hlediska mohou vyjadřovat různou míru identifikace „se starými genderovými pořádky“ a nikoli nutně genderově neutrální, „nezatížený“ pohled.

Jak v teoretické, tak i empirické části práce autor vychází z premisy, že obětí domácího násilí může být i muž, v empirické části si pak klade výzkumnou otázku, zda poskytovatelé/lky psychosociálních služeb v oblasti domácího násilí vůbec reflektují možnost, že oběťmi domácího násilí mohou být rovněž muži. Dospívá k závěru, že jen menšina z nich. Dále se v této části zajímá o to, případně jakým způsobem je reflektována skutečnost, že obětí domácího násilí může být muž, zajímá se o způsob vyobrazování mužů v propagačních a prezentačních materiálech těchto poskytovatelů/lek. Autor pro analýzu materiálů využívá vhodně postupů kritické diskursivní analýzy. Autor analyzuje materiály tří organizací, kdy první z nich je z provenience organizace, která se zaměřuje výhradně na asistenci při domácím násilí páchané na ženách. Zde vyslovuji pochybnost, proč vůbec text této organizace byl analyzován. Analyzovanému textu je pak mimo jiné vytýkáno, že reprodukuje stereotyp muže-násilníka zejména užíváním generického maskulina. V této souvislosti mne napadá, že se opět proti mužům může obracet jejich „vlastní zbraň“ - jazyk, který upozadňuje ženy, což autor rovněž nereflektuje.

Autor práce byl veden snahou vyhnout se zjednodušujícímu binárnímu pohledu na svět, nicméně mi připadá, že právě tento pohled je často v práci reprodukován, kdy ve snaze eliminovat „feministický“ pohled, je aplikován téměř výlučně nekritický pohled z pozice mužů.

Moje výtka spočívá k i v tom, že pokud nebylo v práci specifikováno, že se bude jednat výlučně o sledování domácího násilí mezi partnery, pak měla být věnována pozornost všem možným formám násilí na mužích v rámci soužití blízkých osob, tedy rovněž mezi rodiči a dětmi a vice versa, mezi sourozenci, jinými blízkými osobami žijícími v rámci intimní jednotky, jakou rodina je.

Autor ve své práci pracuje s mnohými knižními či internetovými zdroji, které však někdy cituje „z druhé ruky“. Nicméně ve své diplomové práci využil velké množství literatury, práce je zpracována formálně na velice dobré úrovni, celkově ji hodnotím jako velmi dobrou a věřím, že napomůže nastartovat širší, ale i hlubší a kritičtější diskusi nad jím sledovaným a řešeným tématem.

Hana Maříková

V Praze dne 19. března 2010